

Cel voor het Vlaams Provinciaal Onderwijs

LEERPLAN
Ziekenhuis- en Psychiatrische verpleegkunde
4^e graad BSO

INHOUD

Inleiding	3
Algemeen gedeelte	
• Beroepsprofiel.....	5
• Opleidingsprofiel en -visie.....	11
• Lessentabellen.....	16
• Bepaling van de leerlingengroep en een beschrijving van de algemene beginsituatie	18
• Evaluatie	19
• Algemene bibliografie.....	24
Specifiek gedeelte	27
Gebruiksaanwijzing bij de vakleerplannen	28
Concept per vak:	34
• beginsituatie	
• algemene vakdoelstellingen	
• minimale materiële vereisten per vak	
• vakbibliografie	
• leerplandoelstellingen per vak/thema	
• leerinhouden	
• pedagogisch-didactische wenken en middelen	
Coda	

INLEIDING

Dit is het leerplan van de vierde graad Beroepssecundair Onderwijs, ziekenhuisverpleegkunde en psychiatrisch verpleegkunde van het Vlaams provinciaal Onderwijs. Ze zijn gerealiseerd in samenwerking met het schoolteam van de Provinciale Secundaire School afdeling Verpleegkunde te Hasselt.

Leerplannen zijn als de steigers bij het bouwen van een huis. Ze kunnen niet zonder een stevig fundament.

In het eerste deel beschrijven we daarom aan welk beroepsprofiel onze opleiding dient tegemoet te komen en het opleidingsprofiel en de visie op het onderwijs dat wordt aangeboden. We stellen lessentabellen voor waarin de opleidingsvisie in concrete vakken wordt vertaald. Ze bieden elk een specifiek uitzicht op het toekomstig beroep van verpleegkundige en krijgen elk een unieke plaats in het huis van onze opleiding.

We beschrijven eveneens de algemene beginsituatie van de leerlingen die de opleiding aanvatten. Ze komen in ons huis op bezoek, we willen hen goed ontvangen. Daarom gaan we na wie ze zijn en hoe we hun kwaliteiten het best tot hun recht laten komen. *

We formuleren een visie op studiebegeleiding en evaluatie die aansluit bij de opleidingsvisie.

We besluiten met een algemene bibliografie.

In het tweede deel bekijken we de steigers zelf. De vakleerplannen zijn stevige concepten om de concrete opleidingspraktijk mee aan te vatten en het huis steen voor steen te bouwen.

We vinden het belangrijk dat er ruimte en vrijheid is voor de leraar om zijn lespraktijk te interpreteren, te kleuren binnen de context van de hele beroepsopleiding, binnen de gegevenheid van het huis dat we realiseren.

In de gebruiksaanwijzing lichten we toe hoe de leraar te werk kan gaan om optimaal van dit leerplan gebruik te maken en beschrijven we met welke basiscriteria werd rekening gehouden bij het uitwerken van de vakleerplannen zelf. De hoofdmoot van de bundel wordt door deze vakleerplannen gevormd.

We besluiten met een coda.

Beste lezer, gebruiker van dit leerplan, collega, we hopen u met deze leerplannen een instrument te bieden dat u ondersteunt bij de lespraktijk en u inspiratie biedt om van de opleiding van de vierde graad BSO een succesbeleving voor jongeren te maken.

---

* Met de leerling, de student, de leraar, de cursusleider, de mentor... bedoelen we hij én zij. We gebruiken daarom de mannelijke en vrouwelijke vorm van het persoonlijk voornaamwoord afwisselend.

I ALGEMEEN GEDEELTE

BEROEPSPROFIEL

Voor het invullen van onze opleiding Ziekenhuisverpleegkunde- en Psychiatrische Verpleegkunde 4de graad beroeps secundair onderwijs nemen wij als uitgangspunt het beroepsprofiel, waaraan we het opleidingsprofiel koppelen.

De verpleegkundige draagt de verantwoordelijkheid voor de totaalzorg van een hulpvrager via een methodisch hulpverleningsproces en fungeert als lid van een multidisciplinair team binnen een verpleegsituatie.

Zij is in staat zowel preventieve als therapeutische totaalzorg te organiseren, te structureren, uit te voeren en te evalueren in het belang van de hulpvrager en zijn omgeving.
Hij is tevens bekwaam relaties aan te gaan, te onderhouden en te beëindigen ten aanzien van de individuele patiënt en/of een groep patiënten.

Dit alles doet hij vanuit een dynamische mensvisie, rekening houdend met de nieuwe ontwikkelingen in de gezondheidszorg om te komen tot een efficiënte zorgverlening.

De drie pijlers, transfer, complexiteit en verantwoordelijkheid, doorstralen het verpleegkundig beroep.

Bij het opstellen van het beroepsprofiel werd er rekening gehouden met de wettelijke vereisten m.b.t. de verpleegkundige handelingen (wet op uitoefening van verpleegkunde , art. 21 ter K.B. nr. 78) en met de wettelijke benaming "verpleegster" en "verpleger"(K.B. 78, 10-1967).

Ook de Europese richtlijnen worden in acht genomen. Wanneer wij de termen ziekenhuisverpleegkundige of psychiatrische verpleegkundige gebruiken komen ze respectievelijk overeen met Verantwoordelijke Algemene Ziekenverpleger en Psychiatrische verpleegkundige (M.B. 14-01-1993, verschenen in Belg. Staatsblad 10-03-1993).

Vanuit de wettelijke definitie van verpleegkunde trachten wij de functies (*functiedomeinen*) en kwalificaties (*einddoelen*) van de verpleegkundige te omschrijven.

We maken hierbij een onderscheid tussen de opleidingen van ziekenhuisverpleegkundige en psychiatrische verpleegkundige.

1.1 Ziekenhuisverpleegkundige

1.1.1 Functiedomeinen

De taken van een ziekenhuisverpleegkundige situeren zich op 5 functiedomeinen waarvan hier eerst een opsomming volgt en dan een toelichting:

1. communicatieve, relatie- en begeleidingsfunctie
2. onderwijsfunctie, voorlichtings- en gezondheidsopvoeding
3. technische functies
4. organisatie en-bestuursfunctie
5. toepassen van nieuwe ontwikkelingen

1. Communicatieve, relatie- en begeleidingsfunctie

Deze functie omvat de mogelijkheden om ideeën uit te wisselen, te communiceren en alzo een luistergedrag of een informatieve dialoog tussen patiënt en andere tussenpersonen te ontwikkelen. De verpleegkundige zorgt voor de opvang, verzekert de begeleiding.

Zij is in staat om mensen in crisissituatie te begeleiden en aan stervensbegeleiding te doen.

De verpleegkundige zal de volgende taken kunnen uitvoeren:

- de patiënt en zijn familie ontvangen
- een vertrouwensrelatie tot stand brengen, een therapeutisch klimaat creëren
- een bevoorrechte relatie bekomen, rekening houdend met de individuele noden van de patiënt
- een verzorgingsrelatie op punt stellen
- een geheel van expressieve, bezigheids-, recreatieve, ontspannings- en/of stimulerende activiteiten voorstellen
- schriftelijke en mondelinge informatie uitwisselen (verslagen, verpleegkundig dossier, ...) met al de personeelsleden die verantwoordelijk zijn voor de patiënt (multidisciplinaire aanpak)

2. Onderwijsfunctie, voorlichtings- en gezondheidsopvoeding

Deze functie omvat de mogelijkheid om aan preventiecampagnes deel te nemen of deze te organiseren op kleine schaal, om enerzijds ziekten en ongevallen te voorkomen en om anderzijds de gezondheid te behouden en te promoten.

De verpleegkundige zal de volgende taken kunnen vervullen:

- op een kritische wijze en in samenwerking met andere hulpverleners preventieve maatregelen treffen en de gezondheid promoten door een gunstige omgeving te scheppen
- opvoedingsstrategieën kennen en kunnen kiezen
- de zorgen voorbereiden en organiseren i.f.v. de behoeften van de patiënt en de familie (Systematisch Verpleegkundig Handelen)
- overleg met de patiënt plannen en adviezen verstrekken
- individuele richtlijnen geven
- groepsonderwijs aan een patiëntengroep verstrekken
- deelnemen aan de gezondheidsopvoeding
- de handelingen evalueren en zonodig bijsturen
-

3. Technische functies:

Zelfstandige rol en medezeggenschap i.v.m. de preventie, de diagnose en de behandeling.

De verpleegkundige dient in verschillende situaties concreet te kunnen handelen:

- transfer van kennis naar voorspelbare situaties
- transfer van kennis naar onvoorspelbare situaties met een lage complexiteit
- transfer van kennis naar situaties met een matige complexiteit

De verpleegkundige zal de technieken uitvoeren:

- op een bepaalde wijze
- volgens een verpleegkundig plan (S.V.H.)
- met kennis van de lijst van de technische prestaties (KB 18-06-1990 en 21-09-1993)
- aangepast aan de behoeften van de hulpvrager

4. Organisatiefunctie

Deze functie omvat de bekwaamheid tot het gebruik van aangepaste methodes, ze te evalueren en zo nodig aan te passen, acties te coördineren binnen de eigen zorgverstrekking en binnen een multidisciplinair team en eventueel tussen diensten onderling.

De functie kan leiden tot het vervullen van taken van administratieve aard.

5. Toepassen van nieuwe ontwikkelingen van het beroep tgv. wetenschappelijk onderzoek in het domein van gezondheid en het beheer van de gezondheidszorgen.

Deze functie omvat de bekwaamheden om bij te dragen tot de verbetering van de kwaliteit en doeltreffendheid van de verpleegkunde door een methodisch handelen. De verpleegkundige zal deelnemen aan de noodzakelijke onderzoeken ter verbetering van de zorgkwaliteit en een verdere professionalisering van het verpleegkundig beroep.

1.1.2 Einddoelstellingen

Om onze leerlingen op te leiden tot volwaardige verpleegkundigen (d.w.z. verpleegkundigen die bereid zijn deskundig te handelen bij de uitvoering van de totaalzorg van een patiënt) maken we gebruik van einddoelstellingen.

Deze einddoelstellingen zijn maximumdoelstellingen waaraan de leerlingen op het einde van hun opleiding moeten beantwoorden.

1. Een ziekenhuisverpleegkundige kan methodisch werken.
2. Een ziekenhuisverpleegkundige kan deel uit maken van een multidisciplinair team.
3. Een ziekenhuisverpleegkundige kan binnen een verpleegsituatie de verantwoordelijkheid opnemen voor de totaalzorg van de hulpvrager, rekening houdend met zijn behoeften.
4. Een ziekenhuisverpleegkundige kan preventieve zorg organiseren, structureren, uitvoeren en evalueren.
5. Een ziekenhuisverpleegkundige kan therapeutische zorg organiseren, structureren, uitvoeren en evalueren.
6. Een ziekenhuisverpleegkundige kan de hulpvrager en zijn omgeving centraal stellen.
7. Een ziekenhuisverpleegkundige kan al zijn/haar opdrachten verrichten vanuit een dynamische mensvisie.
8. Een ziekenhuisverpleegkundige kan de nieuwe ontwikkelingen in de gezondheidszorg integreren in zijn verpleegkundig handelen

1.2   *Psychiatrisch Verpleegkundige*

1.2.1   *Functiedomeinen*

De taken van een psychiatrische verpleegkundige situeren zich op 15 functiedomeinen, waarvan eerst een opsomming en daarna een toelichting volgt.

1. De fysiek verzorgende taken en de verpleegtechnische handelingen
2. Begeleiden
3. Toezicht houden, beschermen en bewaken
4. Behandelen/opvoeden
5. Beïnvloeding van het therapeutisch leefklimaat
6. Werken aan de orde van de dag
7. Bewust omgaan met de sociale omgeving
8. Observeren en rapporteren
9. Continuëren van de zorg
10. Coördineren van de zorg
11. Bewaken van de kwaliteit van het psychiatrisch handelen
12. Bewaken van de kwaliteit van eigen arbeid
13. Aangaan van een functionele relatie bij onthaal en opname
14. Het medebepalen van een basisfilosofie en het concretiseren ervan binnen de leef- en woonomgeving van de bewoner/cliënt
15. De relatie verpleegkundige-patiënt

1. De fysiek verzorgende taken en verpleegtechnische handelingen

De psychiatrisch verpleegkundige kan de levensreddende technieken en de basistechnieken uitvoeren.

2. Begeleiden

De psychiatrisch verpleegkundige kan individueel begeleiden maar heeft ook oog voor het groepsproces op de afdeling.

Zij kan de concrete stappen en fasen in het begeleidingsproces hanteren. Zij heeft een zicht op de belevingswereld van de patiënt.

3. Toezicht houden, beschermen en bewaken

De psychiatrisch verpleegkundige kan toezicht houden, elke patiënt individueel beschermen en over het therapeutisch milieu waken. Zij bezit een gamma van communicatieve vaardigheden.

4. Behandelen/opvoeden

De psychiatrische verpleegkundige kan methodisch handelen, o.a. bij het opstellen van verpleegplannen. Zij maakt deel uit van een multidisciplinair team en kan interdisciplinair samenwerken.

5. Beïnvloeding van het therapeutisch leefklimaat

De psychiatrisch verpleegkundige draagt bij tot het scheppen van een therapeutisch leefklimaat met aandacht voor de begeleiding van de familie.

6. Werken aan de orde van de dag

De psychiatisch verpleegkundige werkt aan een goed dagritme, dat is gericht naar de therapeutische context. Zij heeft hierbij oog voor logistieke en 'klantvriendelijke' elementen.

7. Bewust omgaan met de sociale omgeving

De psychiatisch verpleegkundige gaat bewust om met de sociale omgeving en heeft oog voor de pedagogische benadering. Zij leert vaardigheden ontwikkelen om gepast te reageren bij onverwachte voorvallen.

8. Observeren en rapporteren

De psychiatisch verpleegkundige kan een verpleegkundig en multidisciplinair jargon hanteren. Zij heeft een actief aandeel in de M.P.G.-registratie.

9. Continueren van de zorg

De psychiatisch verpleegkundige kan zich profileren op somatisch vlak. Zij voorziet in een 24u/24u continue begeleiding. Bij wisseling van posten gebeurt er telkens een correcte en volledige overdracht.

10. Coördineren van de zorg

De psychiatisch verpleegkundige heeft aandacht voor de invulling en opvolging van de dagelijks afgesproken zorg.

11. Bewaken van de kwaliteit van het psychiatisch handelen

De psychiatisch verpleegkundige kan systematisch handelen en bewaakt steeds haar eigen functioneren. Zij kan de theoretische concepten en verpleegkundige modellen in de praktijk toepassen.

12. Bewaken van de kwaliteit van eigen arbeid

De psychiatisch verpleegkundige ontwikkelt beroepsfierheid en straalt dit uit. Zij staat open voor feedback en is gericht op samenwerking.

13. Aangaan van een functionele relatie bij onthaal en opname

Een goed onthaal is zeer belangrijk voor een psychiatische patiënt. De psychiatisch verpleegkundige ziet dit als een belangrijke opdracht binnen de observatie en de behandeling van de patiënt.

14. Het medebepalen van de basisfilosofie en het concretiseren ervan binnen de leef- en de woonomgeving van de bewoner / cliënt

De psychiatisch verpleegkundige denkt mee en voert nieuwe evoluties in de G.G.Z. mee uit.

15. De relatie verpleegkundige /patiënt

De psychiatisch verpleegkundige heeft bijzondere aandacht voor de verpleegkundige ondersteuning bij het motivatieproces van de patiënt. Zij heeft blijvende aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling van de professionele vaardigheden.

1.2.2 Einddoelstellingen

Om onze leerlingen op te leiden tot volwaardige psychiatisch verpleegkundigen maken we gebruik van einddoelstellingen. Dit zijn maximumdoelstellingen waaraan de leerlingen op het einde van hun opleiding moeten beantwoorden.

1. Een psychiatisch verpleegkundige kan methodisch werken.
2. De psychiatisch verpleegkundige kan de individuele relatie hulpvrager- verpleegkundige verantwoord aanwenden.
3. De psychiatisch verpleegkundige kan met een groep hulpvragers een therapeutisch verantwoorde relatie aangaan.
4. De psychiatisch verpleegkundige kan het leefmilieu van de hulpvrager therapeutisch verantwoord aanwenden.
5. De psychiatisch verpleegkundige benadert de hulpvrager in zijn totaliteit.
6. De psychiatisch verpleegkundige kan multidisciplinair werken.
7. De psychiatisch verpleegkundige kan gebruik maken van nieuwe inzichten, ontwikkelingen en organisatiestructuren binnen het beroep van psychiatische verpleegkunde.
8. De psychiatisch verpleegkundige kan de eigen waarden en normen evenwichtig hanteren en in overeenstemming brengen met de eisen die aan de beroepsuitoefening gesteld worden.
9. De psychiatisch verpleegkundige kan de toevertrouwde verpleegtechnische handelingen uitvoeren.

OPLEIDINGSPROFIEL EN -VISIE

Het opleidingprofiel sluit nauw aan bij het beroepsprofiel. Het vertrekt van de leerlingverpleegkundige in de vierde graad BSO, als uitgangspunt van het onderwijskundig denken en handelen.

De einddoelstellingen van de beroepsgerichte vorming worden vertaald in tussentijdse doelstellingen (per jaar).

De opleidingsvisie is het resultaat van een grondige bezinning over beroeps- en opleidingsprofiel. In bijlage is een schematische voorstelling van de relatie tussen het opleidings- en beroepsprofiel toegevoegd.

Welke accenten willen wij benadrukken in de opleiding ?

We zoeken naar een opleidingsprofiel dat is afgestemd op de noden en behoeften in de gezondheidszorg.

De theoretische opleiding is daarom volledig geworteld in de praktijkervaring.

Het onderwijs dat wij aanbieden is ervaringsgestuurd.

We werken aan een dynamisch opleidingsprofiel, vertrekkend van een realistisch ingeschatte beginsituatie.

De drie pijlers, transfer, complexiteit en verantwoordelijkheid, die de functiedomeinen doorstralen, worden versterkt naarmate de opleiding vordert.

We willen de opleiding voor verpleegkundigen kenmerken door een aantal gegevens die we hier eerst opsommen en daarna toelichten:

1. De opleiding is geschikt voor de **leerlingverpleegkunde in de vierde graad van het BSO** met zijn/haar eigen mogelijkheden.
2. De opleiding is **haalbaar en realiseerbaar**.
3. De opleiding stimuleert de leerlingen in hun dynamische ontplooiing als **toekomstige verpleegkundige en als persoon**.
4. De opleiding kadert in een **toekomstgerichte visie** op de maatschappij, de gezondheidszorg en het beroepsveld.
5. De opleiding is gebaseerd op **geïntegreerd leren**.
6. **Flexibiliteit** is kenmerkend voor ons verpleegkundig onderwijs.

1 DE LEERLING VERPLEEGKUNDIGE VAN DE VIERDE GRAAD BSO

De 4de gr. BSO-leerling is meerderjarig en niet meer leerplichtig, maar zal zich moeten houden aan bepaalde verplichtingen van het secundair onderwijs.

Bij het begeleiden van de leerlingen bewandelen we de weg van geleidelijkheid; d.w.z. in de aanvangsfase zullen we uitgaan van een strikte begeleiding en supervisie om daarna de leerlingen te leren hun eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid op te nemen. Op het einde van de opleiding is de leerling in staat om een maximale professionele verantwoordelijkheid op te nemen binnen een zekere begrenzing.

Wij verwachten en stimuleren daarvoor ook de participatie van de leerling in dit onderwijs.

De leerlingen worden ervan bewust gemaakt dat een vorming nooit af is en/of definitief is.

2 DE OPLEIDING IS HAALBAAR EN REALISEERBAAR

De opleiding is haalbaar en realiseerbaar, daarom dienen we een duidelijke structuur te bieden wat betreft de les- en stagedoelstellingen, de leerinhouden en de evaluatie.

- De leerlingen voelen zich bij aanvang van hun studie nog niet zo veilig bij het autonoom verwerken van zelfstudiepakketten, maar zullen geactiveerd en ondersteund worden zodat ze deze opdrachten aankunnen.
- De leerstof moet zo concreet mogelijk aangebracht worden. De leraar zal veel beroep doen op de ervaringen van de leerlingen om zo te komen tot een theoretisch denkkader (ervaringsgestuurd onderwijs).
- De leraar begeleidt de leerlingen bij het verwerven en verwerken van de leerstof.
- De leraar zal korte termijndoelstellingen formuleren en vaak evalueren (procesevaluatie).
- De leraar vertrekt van de werkelijkheid in zijn vak. Hij maakt daarbij gebruik van :
  - patiëntencasussen
  - simulatie-oefeningen
  - proefpatiënt in de klas
  - praktijkgerichte voorbeelden
  - aangepast didactisch materiaal

De stages zijn hierbij van groot belang.

De stages zijn bevoorrechte situaties om ervaringsgestuurd onderwijs te induceren. De stages dienen daarom goede leermogelijkheden te bieden voor de leerlingen. Om het leerproces continu te begeleiden is het efficiënt inschakelen van stagementoren onontbeerlijk. De stagementor neemt de onmiddellijke werkbegeleiding voor zijn rekening, terwijl de opdracht van de stagebegeleidster meer gericht is op een ervaringsgerichte begeleiding. Ideaal zou het zijn om een continue begeleiding van de leerling te realiseren vooral in de aanvangsfase in het 1ste jaar.

Concreet kan dit betekenen dat men aan elke student een meter of peter toewijst. Deze taak wordt door de leraren uit de school op zich genomen. Om te komen tot een goede integratie van theorie en praktijk zien we veel heil in een thematisch systeem waarbij de leerstof over een bepaald thema vanuit verschillende vakken en invalshoeken wordt benaderd. De stages kunnen hier perfect bij aansluiten. Het is van essentieel belang dat de theoretische aspecten van de opleiding geënt zijn op de praktijk. Tijdens de stages worden theorie en praktijk effectief met elkaar verbonden door het gebruik van handelingsgerichte doelstellingen. Thematisch onderwijs draagt ook bij tot een betere integratie van deze twee polen.

3 DYNAMISCHE ONTPLOOIING ALS TOEKOMSTIG VERPLEEGKUNDIGE EN ALS PERSOON

De opleiding heeft de integrale vorming van de leerling als toekomstige **verpleegkundige** op het oog.

De student leert:

- op het gebied van het systematisch verpleegkundig handelen, handigheid en vanzelfsprekendheid ontwikkelen;
- verpleegkundige interventies opbouwen van minder naar meer complexe situaties;
- aandacht hebben voor het aanleren van kennis, vaardigheden en attitudes die te maken hebben met de omgeving in brede zin: de patiënt en zijn beleving in het ziekenhuis, binnen een team werken op een afdeling in het ziekenhuis, binnen de totale instelling, de gezondheidszorg en de maatschappij, binnen een internationale context;
- het belang van wetenschappelijk gefundeerde kennis bij het uitvoeren van zijn opdrachten inzien;
- creatief op zoek gaan naar mogelijke oplossingen en zichzelf in vraag stellen.

De prikkel tot dit alles moet zowel door de school als door het werkveld geleverd worden.

In de opleiding stellen we de student **als persoon** centraal.

Dit houdt in dat we vertrekken vanuit de mogelijkheden van de student, die als volwassene participeert in een onderwijsproces dat gericht is op zijn vorming tot verpleegkundige. Deze persoonsgerichte vorming is niet in vakken in te delen, maar loopt als een rode draad door heel de opleiding. De school biedt de kans om extra betekenis te geven aan de persoonlijke ontwikkeling van de student.

De vierdegraadsleerling heeft in zijn vroegere schoolloopbaan meestal struikelblokken ervaren. Komt hij van het beroepsonderwijs, dan voelt hij zich dikwijls de mindere in de theorie. Komt hij van het ASO of TSO dan voelt hij zich onzeker wat het praktijkgedeelte van de opleiding betreft. Slaagde hij niet voor het graduaat, dan ervaart hij dit vaak als een mislukking die hij nog moet verwerken. Vandaar dat de vierdegraadsleerling zich onzeker voelt, kwetsbaar is, zich identificeert met de kwetsbare patiënt. Het is een opdracht voor het hele schoolteam om van die kwetsbaarheid een kracht te maken.

De vierde graadsleerling is meestal gevoelsmatig betrokken bij hetgeen hij doet. Het schoolteam kan op die betrokkenheid inspelen en zich bezinnen over de wijze waarop het aan de studenten de kans wil bieden om zich te bekwamen in een persoonlijke en professionele relatievorming.

4 TOEKOMSTGERICHTE VISIE OP DE MAATSCHAPPIJ

De opleiding kadert in een **toekomstgerichte visie** op de maatschappij, de gezondheidszorg en de verpleegkunde. Dit betekent dat we rekening dienen te houden met de volgende elementen en er veel aandacht aan besteden in de opleiding:

- de vergrijzing van de bevolking;
- preventie;
- rationalisatie in de gezondheidszorg: er zullen meer zorgbehoevenden zijn en minder hulpverleners, waardoor efficiënte zorgverlening belangrijk wordt;
- verkorte verblijfsduur met name meer aandacht voor short stay-one day clinic (cfr. intensere stagebegeleiding is ook nodig op deze afdelingen);
- automatisatie in het verpleegkundig handelen (informaticamodule, P.A.V.);
- zorgspecialisatie versus basiszorg: door zorgspecialisatie is er nood aan deskundige zorgverstrekkers ook wat betreft de basiszorg. Hier is zeker een plaats weggelegd voor onze vierdegraads studenten. Er zal aandacht moeten besteed worden aan het systematisch verpleegkundig handelen;
- communicatieve en sociale vaardigheden: elke student kan een patiënt informeren op een correcte wijze, zowel verbaal als non-verbaal in zijn eigen houding;
- het ethisch bewustzijn, respect voor de menselijke waardigheid in ieder stadium van het leven (cfr. beroepsethiek);
- het toenemend belang van de gehandicaptenzorg voor het verpleegkundig beroepsveld
- het toenemend belang voor semi- en extramurale zorg (thuiszorg, palliatieve zorg).

5 GEÏNTEGREERD LEREN

Het hele leerproces van onze vierde graad BSO-leerlingverpleegkundige vindt plaats in een **geïntegreerde opleiding**. Er is een integratie op 3 vlakken:

- vakkenintegratie (binnenschools leren)
- stage-integratie (buitenschools leren)
- vakken en stage- integratie (binnen-en buitenschools leren)

5.1 Vakkenintegratie

Het binnenschools leren gaat uit van de ervaringen van de leerlingen. Daaraan zal de theorie of de

abstracte kennis gekoppeld worden om vervolgens de betekenis daarvan voor de stage (praktijkveld) aan te geven. Om een goede integratie van theorie en praktijk te bekomen biedt vakoverstijgend thematisch onderwijs heel wat mogelijkheden.

Dit thematisch onderwijs kan stapsgewijs worden uitgebouwd. De vakken kunnen eerst voor een welbepaald thema onderling gecorreleerd en verbonden worden in een thematisch, vakoverschrijdend raamplan. Het spreekt voor zich dat collegiaal overleg binnen een vakgroepwerking hierbij onontbeerlijk is.

Hoe vlotter het opstellen, plannen en uitvoeren van deze raamplannen verloopt, hoe dichter we de visie achter een modulair systeem benaderen.

In een eerste fase vertrekken we van vakoverschrijdende doelstellingen, en zoeken we wat ons, vanuit het opleidings- en beroepsprofiel, binnen de verschillende vakken bindt.

5.2 Stage-integratie

Het buitenschoolse onderwijs, m.a.w. de stage-praktijkervaring, maakt gebruik van de integratie van de algemene en de specifieke stagedoelstellingen op de diverse stageterreinen. De keuze van de stageterreinen gebeurt in functie van de geziene leerstof, theorie en praktijk volgens de Europese richtlijnen en de lessentabel. Integrerende stagebegeleiding betekent dat de opdracht van de stagebegeleider erin bestaat om continue evaluerend het leerproces van de individuele leerling te begeleiden. Dit leerproces is een complex gebeuren gebaseerd op het systematisch verpleegkundig handelen waarin cognitieve, affectieve, verpleegtechnische en communicatieve vaardigheden van de leerling begeleid, ondersteund, gestuurd worden. Een voorwaarde is dat de praktijkbegeleiding meer leerlinggebonden is en minder patiëntgebonden. Binnen de aanvangsfase van de opleiding is de continue begeleiding van de vierde graad BSO-leerling essentieel. In het eerste jaar is er een continue begeleiding door een leerlingtoewijzing aan een praktijkleerkracht (meter of peter). De directe domeinspecifieke werkbegeleiding kan dan gedeeltelijk of volledig gedelegeerd worden aan de stagementoren uit het beroepsveld.

Ter vergelijking zetten we beide vormen van begeleiding nog even naast elkaar:

	WERKBEGELEIDING	METHODISCHE PRAKTIJKBEGELEIDING
DOEL	kwaliteit van zorg verbeteren	kwaliteit van de beroepsopleiding verbeteren
OBJECT	de stagiair en zijn concrete activiteiten t.b.v. het werkdoel patiëntgebonden	de stagiair en zijn beroepsproces t.b.v. zijn leerdoelen en die van de opleiding studentgebonden
WERKWIJZE	direct imiteren van voorbeelden van de werkbegeleider zelfstandig toepassen	indirect reflecterend
WIE	stagementor uit het beroepsveld verpleegkundigen op de werkvloer	stagebegeleider praktijkleerkracht (meter of peter)

5.3 Vakken- en stage-integratie

Integratie van de gehele opleiding. De theorie mag niet los van de praktijk aangeboden worden. Theorie "doceren" in een beroepsgerichte opleiding (vierde graad BSO-Verpleegkunde) houdt in:

- Dat we enerzijds voortgaan op praktijkervaringen van de leerlingen en deze een plaats geven in een theoretisch concept. We bouwen onze lessen op op basis van de ervaringen van de leerlingen en op basis van patiëntencasussen. Dit noemen we ervaringsgestuurd onderwijs.
- Anderzijds zullen we vanuit het lessenkakket een theoretische reflectie en aanwijzingen geven voor de praktijk. Als onderwijsmethode maken we dan gebruik van probleemgestuurd onderwijs a.d.h.v. fictieve patiëntencasussen. We zullen de leerlingen praktijkgerichte problemen aanreiken op zo'n manier dat er naarmate de opleiding vordert een toename is van de complexiteit van de patiëntensituaties.
- Ook het reflecterend handelen is een belangrijk aspect bij deze geïntegreerde opleiding. Door de reflectie op de stage-ervaringen kan de leerling zich voorbereiden op nieuwe concrete ervaringen ondersteund door nieuwe leerstof, meer specifieke oefeningen en opdrachten waarin hij kan experimenteren.
- We vertrekken van handelingsgerichte doelstellingen. Handelingsgerichte leerdoelen vormen een brug om een effectieve integratie tussen het onderwijs in de opleidings- en in de zorginstelling te bewerkstelligen.

Concreet trachten we de afstand tussen theorie en praktijk te verkleinen door te vertrekken vanuit geïntegreerde doelstellingen.

Tijdens de stagevoorbereiding worden de doelstellingen en opdrachten geformuleerd. De doelstellingen worden onderbouwd vanuit de theorie en de praktijkervaring.

Dan volgt de stage waarin de student deze doelstellingen en opdrachten tracht te verwezenlijken.

Tijdens de stagenabespreking is er mogelijkheid tot reflectie over de stage-ervaringen, waaruit nieuwe individuele doelstellingen opgesteld worden.

Het thematisch onderwijs is de volgende stap om de band tussen theorie en praktijk te versterken.

6 FLEXIBILITEIT

Dit leerplan wil aan de leraars de mogelijkheid bieden op een soepele manier actuele en erg veranderende thema's te integreren zonder afbreuk te doen aan de einddoelen.

De aanpassing is vooral nodig naar de wisselende vraag in de gezondheidszorg en de verscheidenheid van werkerreinen voor onze 4de graadsleerlingen.

Stage en praktijk worden in een zeer ruim kader aangeboden zodat de leerling flexibiliteit en discipline als basisattitudes ontwikkelt waardoor hij zich in verschillende gezondheidsinstellingen kan aanpassen. Telkens wordt de waaier van eenvoudig gestructureerde naar meer complexe en wisselende situaties gehanteerd.

Dit weerspiegelt zich in het gebruik van eenvoudige casuïstiek in het 1^e jaar naar meer complexe in het 3^e jaar. Stageterreinen worden eveneens gekozen van eenvoudige naar meer complexe afdelingen.

LESSENTABELLEN

VIERDE GRAAD BEROEPSSECUNDAIR ONDERWIJS

ZIEKENHUISVERPLEEGKUNDE

	1e j	2e j	3e j
1 FUNDAMENTEEL OPTIONEEL GEDEELTE			
AV Project Algemene Vakken	2	2	1
AV Psychologie	1	1	0
TV Sociale wetenschappen	3	2	2
TV Medische wetenschappen	2	2	2
TV Algemene verpleegkunde	4	3	2
TV Ziekenhuisverpleegkunde	3	3	5
PV Praktijk/ Stages Algemene verpleegkunde	4	3	2
PV Stages Algemene verpleegkunde	6	6	7
PV Stages Ziekenhuisverpleegkunde	6	9	11
	31	31	31
2 COMPLEMENTAIR GEDEELTE			
	5	5	5
	36	36	36

PSYCHIATRISCHE VERPLEEGKUNDE

1e j

2e j

3e j

1 FUNDAMENTEEL OPTIONEEL GEDEELTE

AV Project Algemene vakken	2	2	0
AV Psychologie	1	1	0
TV Sociale wetenschappen	3	2	2
TV Medische wetenschappen	2	2	2
TV Psychiatrische verpleegkunde	3	3	5
TV Algemene verpleegkunde	4	3	2
PV Praktijk/ Stages Algemene en/of Psychiatrische verpleegkunde	4	3	2
PV Stages Psychiatrische verpleegkunde	6	9	11
PV Stages Algemene verpleegkunde	6	6	7

31

31

31

2 COMPLEMENTAIR GEDEELTE

5

5

5

36

36

36

BEPALING VAN DE LEERLINGENGROEP EN BESCHRIJVING VAN DE ALGEMENE BEGINSITUATIE

1 TOELATINGSVOORWAARDEN

Worden tot het eerste jaar van de vierde graad BSO toegelaten:

- de leerlingen die het tweede jaar van de derde graad ASO, BSO, KSO, TSO met vrucht hebben beëindigd;
- de houders van het getuigschrift derde graad van het ASO, BSO, KSO, TSO door de examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap uitgereikt.

2 BEGINSITUATIE

De vierdegraad BSO (Ziekenhuisverpleegkunde / Psychiatrisch Verpleegkunde) bereidt de leerlingen voor op een **beroep**. Na hun studies komen de leerlingen op de werkvloer terecht.

In de opleidingsvisie is daarom uitvoerig ingegaan op het opleidings- en beroepsprofiel.

De leerlingen hebben reeds een schoolloopbaan op secundair niveau achter de rug. Ze zijn meerderjarig bij het aanvangen van hun studies. Ze zijn zich ervan bewust dat deze studie rechtstreeks opleidt tot een specifiek beroep.

We kunnen daarom van hen verwachten dat ze beschikken over:

- een bepaalde theoretische bagage;
- een zeker inzicht in hun studiehouding;
- doorzettingsvermogen;
- een "lerende" ingesteldheid: belangstelling voor het toekomstig beroep en bereidheid om het onder de knie te krijgen;
- bereidheid om zich in te zetten op stage;
- interesse voor mensen en meer bepaald voor zieke mensen;
- verantwoordelijkheidsgevoel, motivatie.

3 AANSLUITENDE DIDACTISCHE SUGGESTIES

Omdat de "schoolloopbaan" van de leerlingen bij de aanvang van hun nieuwe studie zo verschillend kan zijn, dient de leraar met deze heterogeniteit rekening te houden en ze als een pluspunt voor de leerlingen te benaderen.

Er zijn leerlingen met of zonder een beroepsgerichte voorkennis, met of zonder stage-ervaringen, met of zonder een uitgebouwde theoretische basis en de vaardigheid om theoretische studiepakketten te verwerken.

De leraar tracht bij de start voor elk vak de specifieke beginsituatie van de leerlingen in de context van hun klasgroep te achterhalen via klasgesprekken, diagnostische toetsen e.d.

Op basis van deze gegevens kan hij een systeem van binnenklasdifferentiatie uitbouwen en aangepaste didactische werkvormen hanteren. Leerlingen die over een bepaalde voorkennis beschikken, komen via het samenwerkingsmodel van tutoring aan hun trekken. Het concept van binnenklasdifferentiatie en aansluitend hierbij, het tutorbegeleidingssysteem appelleren op de verantwoordelijkheid en de persoonlijke inzet van de leerlingen. Ze bieden deze plus-achttienjarigen de kans tot "volwassen" leren. Ze passen binnen het ervaringsgestuurd onderwijs dat we in deze opleiding willen realiseren.

EVALUATIE

1 STUDIEBEGELEIDING, REMEDIËRING EN EVALUATIE

Met **studiebegeleiding** bedoelen we het geheel van activiteiten waarbij de student hulp bij het leren ondervindt. Deze activiteiten worden vanuit gerichte doelstellingen opgezet en kunnen georganiseerd worden voor individuele studenten, voor klasgroepen, voor alle studenten op schoolniveau.

Studiebegeleiding houdt in dat het lerarenteam aandacht heeft voor de hele ontwikkeling van de student en oog heeft voor verstandelijke en emotionele factoren bij het leren. Het houdt eveneens in dat het team rekening houdt met de verschillende leerstijlen van de studenten.

Met **remediëring** bedoelen we het bieden van hulp om tekorten op te vangen of weg te werken. Ook hier is het belangrijk om de doelstelling van de activiteiten precies te omschrijven.

Studiebegeleiding en remediëring zijn uitnodigingen voor de student tot **zelfevaluatie**, tot reflexie over eigen studie- en leergedrag en hier op constructieve wijze iets aan te veranderen. Op die manier wordt de leerervaring van de student verruimd.

Studiebegeleiding en remediëring maken met de **evaluatie** deel uit van het **evaluatie- of feedbacksysteem** op school.

De didactische evaluatie, afgestemd op de doelstellingsniveaus in het leerplan biedt informatie over de wijze waarop de student deelneemt aan het leren op school maar biedt eveneens informatie over de wijze waarop de leraar hen bij het leerproces begeleidt. Ook voor de leraar is de didactische evaluatie een bron voor zelf-evaluatie.

Openheid, tolerantie en humor t.a.v. het eigen leer- en lesgedrag bieden een goede garantie om samen met de studenten te onderzoeken op welke wijze hun leerproces het best kan verlopen, om wederzijds feedback te geven en te ontvangen in het kader van de beroepsopleiding.

2 AFSTEMMING OP DOELSTELLINGENNIVEAUS

Evaluatie heeft pas zin als er gewaardeerd wordt vanuit criteria: vanuit doelstellingen. Daaruit kunnen twee kwaliteitseisen worden afgeleid:

- Hoe nauwkeuriger de na te streven les- en stagedoelstellingen worden geformuleerd, hoe makkelijker het wordt om ze te evalueren.
- Hoe eenduidiger de les- en stagedoelstellingen (afgeleid uit de leerplandoelstellingen) zijn geformuleerd des te precieser de didactische evaluatie kan verlopen.

In de leerplandoelstellingen komen volgende niveaus voor:

- kennen
- kunnen
- zijn

De evaluatie dient afgestemd te worden op deze doelstellingsniveaus:

- voor het niveau weten/kennen kan gebruik gemaakt worden van kennisvragen die peilen naar het preciese kennen en weten.
- voor het niveau inzien wordt gewerkt met inzichtsvragen of -opdrachten waarbij de leerlingen

- kunnen aantonen dat zij belangrijke relaties inzien en begrijpen.
- voor het niveau toepassen zijn toepassingsvragen en -opdrachten aan de orde waarin de leerlingen hun kennis, vaardigheden en inzicht kunnen gebruiken, toepassen en uitvoeren in de leersituaties uit de klaspraktijk.
- voor het niveau integreren kunnen opdrachten gebruikt worden waarin de beheersing van de kennis en de vaardigheden aangetoond wordt in verschillende toepassingen, ook los van de leersituatie in de klas.

3 PROCES-EVALUATIE/PRODUCTEVALUATIE

Om de doelstellingen van het leerplan te bereiken wordt er bij de evaluatie steeds uitgegaan van de beginsituatie. Het is wenselijk die beginsituatie helder in kaart te brengen binnen de concrete context van de klasgroep om het leerproces dat de leerlingen doorlopen, optimaal te begeleiden.

Het moet voor de leerling duidelijk zijn dat er een onderscheid is tussen de evaluatie van enerzijds het leerproces en anderzijds het eindproduct.

Bij de **procesevaluatie** wordt voortdurend gepeild in hoeverre de leerling het onderwijsproces goed verwerkt met de bedoeling dit proces zo nodig bij te sturen zodat elke leerling op de meest effectieve manier kan leren. De klemtoon ligt hierbij duidelijk op het optimaal functioneren van de leerling.

Voor de leraar is het zaak om vooraf goed af te bakenen welk proces moet doorlopen worden, welke de verschillende stappen zijn om tot een goed leerresultaat te komen. Door geregelde feedback-momenten (kleine toetsen, gesprekken, volgsystemen, stage-nabesprekingen) wordt de leerroute verder gezet of zo nodig bijgestuurd. Om de leerling te motiveren gebeurt dit in een constructieve, positieve sfeer.

Bij de **productevaluatie** daarentegen wordt op het einde van het leerproces (bv. een hoofdstuk, een opdrachtenreeks, een project, een trimester...) nagegaan in hoeverre de leerling de leerplandoelstellingen bereikt heeft.

4 FASEN VAN HET EVALUATIEPROCES

Het evaluatieproces is meer dan het geven van een eindcijfer. Het is belangrijk om dit eindcijfer te onderbouwen door :

1. het **verzamelen van gegevens**

- dit gebeurt door het afnemen van proeven, oefeningen aan de hand van patiëntencasussen, opdrachten, kleine toetsen, het bespreken van stageboekopdrachten
- daarnaast komen de observatiegegevens en de evaluatiegegevens van de stagebegeleiding

2. het **interpreteren**

- de gegevens moeten nu getoetst worden aan de criteria of normen die de leraar en/of de stagebegeleider **vooraf** duidelijk heeft bepaald en aan de leerlingen meegedeeld.
- bij voorkeur worden de criteria bepaald door de vakwerkgroepen of minstens in samenspraak met de collega's zodat er een verticale afstemming kan gebeuren.

3. het **beslissen**

- in eerste instantie zal de individuele leraar een beslissing nemen over de vorderingen en de eindresultaten van de leerlingen.

- die individuele beslissing wordt besproken en geïntegreerd in de besluiten van de klassenraad.

4. het **rapporteren**

- de leerling krijgt duidelijke informatie over zijn/haar vorderingen
- dit gebeurt enerzijds in geregelde momenten van feed-back voor de leerling en anderzijds in een schriftelijke rapportering (rapport...)

5 EVALUATIE IN DE VIERDE GRAAD BEROEPSSECUNDAIRONDERWIJS ZIEKENHUISVERPLEEGKUNDE/PSYCHIATRISCHE VERPLEEGKUNDE

5.1 *Evaluatie van de algemene en technische vakken*

De leraar onderbouwt de evaluatie van de algemene en technische vakken door allerlei gegevens zoals:

1. taken

- leerlingen lossen in de klas tijdens de les vragen, oefeningen en opdrachten op. Hierbij kunnen ze bv. gebruik maken van hun cursussen en schriften.
- hierbij aansluitend kan de leraar hetzij klassikaal, hetzij individueel de oefeningen en opdrachten verbeteren en bespreken.
- deze besprekingen zijn een eerste middel om het leerproces van de leerling bij te sturen
- het verdient aanbeveling om in deze fase vooral patiëntencasussen te gebruiken zodat de leerlingen weten op welke manier zij in de toekomst getoetst zullen worden.

2. opdrachten

- de opdrachten geven de leerling de kans om vaardigheden te trainen en een beter inzicht te verwerven in leerinhouden.
- na elke opdracht is het belangrijk om de leerling zo snel mogelijk op de hoogte te stellen van het resultaat. Bij duidelijke tekorten is een bijsturing aangewezen.

Wij raden aan om een studiebegeleidingsplan en een remediëringsplan te ontwerpen binnen de vakwerkgroep en de mogelijkheden tot studiebegeleiding en remediëring binnen de context van de opleiding op basis van collegiaal overleg te onderzoeken. Een interessante leidraad hierbij is het boekje van mevrouw R.M. Aarts, (zie Algemene bibliografie) "Studievaardigheden". Het is gericht aan de studenten zelf en bevat een concrete studiehandleiding, maar biedt aan de leraars uitzichten om een effectieve studiebegeleiding te realiseren.

3. kleine toetsen

- na het afwerken van afgebakende gehelen kan de leerling getoetst worden
- het is belangrijk om na de individuele correctie door de leraar een klassikale bespreking van de toets te voorzien zodat leerlingen uit hun fouten kunnen leren
- op basis van de individuele resultaten kan de leraar beslissen om bepaalde onderdelen van het leerproces voor een bepaalde leerling (of leerlingengroep) te herhalen of uit te breiden.

4. examens

- minstens twee keer per schooljaar en bij voorkeur na het afwerken van een groter geheel worden examens afgenomen. Het gaat hierbij om productevaluaties : welke doelstellingen heeft de leerling op het einde van het leerproces bereikt ?
- examens dienen duidelijk afgebakend te zijn waarbij de leerlingen precies weten welke doelstellingen en leerinhouden getoetst zullen worden.
- een productevaluatie kan ook bestaan uit de beoordeling van een project of werkstuk dat voor

een bepaald vak, zoals PAV, door leerlingen in groepjes of individueel werd gerealiseerd. Essentieel bij het tot stand komen van zo'n project is de procesevaluatie. Deze maakt integraal deel uit van de uiteindelijke productevaluatie. De leraar geeft duidelijke informatie over de wijze waarop deze procesevaluatie in de productevaluatie zal worden opgenomen.

5.2 *Praktijkvakken en stages*

Alle leerplandoelstellingen per vak kunnen voorwerp zijn van evaluatie.

Het is heel belangrijk om de leerlingen **vooraf** duidelijk op de hoogte te brengen van :

- de precieze doelstellingen die getoetst zullen worden
- welke criteria gebruikt zullen worden
- wat de norm is om te slagen

Een mogelijk beoordelingsproces, zowel voor praktijkvakken en stages als voor algemene en technische vakken, kan er zo uitzien :

- de leerlingen krijgen de werk- en vaardigheidsanalyse van de uitvoering;
- de leraar bepaalt op welke aspecten en sleutelpunten de leerling zal beoordeeld worden en praat hierover met hem; bijv. in een klasgesprek, in de individuele begeleiding;
- geregeld worden feedbackmomenten ingelast waarop de leerling een duidelijk beeld krijgt van de verworven vaardigheden en attitudes van zijn sterke en zwakke punten. Deze momenten kunnen als een functioneringsgesprek met de leerling worden opgevat;
- op basis van de feedbackmomenten kan indien nodig een remediëring met de leerling afgesproken worden;
- na een bepaalde periode volgt een productevaluatie.

Praktijkvakken en stages worden geëvalueerd binnen een systeem van **permanente, individuele evaluatie**. We verwijzen hierbij naar het individueel begeleidingsplan.

Het leer- en vormingsproces van de leerling wordt geëvalueerd binnen de doelstellingenniveaus én de beheersingsniveaus.

De studenten evolueren in de opleiding van leek naar deskundige. We onderscheiden drie fasen:

1. de beroepsoriënterende
2. de beroepsvoorbereidende
3. de beroepsopleidende.

De leerling zal de verworven kennis hanteren, toetsen en inoefenen aan de hand van opdrachten die zullen worden uitgevoerd op de stageterreinen.

Door een permanente evaluatie wordt het de leerling mogelijk gemaakt zijn werkmethode zelf te verbeteren aan de hand van zijn individueel begeleidingsplan. De leerling moet er zich bewust van worden dat zijn evaluatie afhankelijk is van zijn persoonlijke inzet bij het uitwerken van realiteitsgerichte opdrachten. Hij moet leren om zijn eigen vorderingen op positieve wijze te evalueren en elk nieuw bereikt resultaat als een winstpunt te ervaren.

De leraar, de stagebegeleider, de stagementor, de peter of meter ,... begeleiden de leerling hierbij. Zij helpen de leerling te reflecteren over de uitgevoerde taken en opdrachten. Zij wijzen hem voortdurend op de beroepsgerichte aspecten. Ook besteden zij veel aandacht aan de specifieke attitudes die de leerling dient te verwerven. Van hen wordt binnen deze zienswijze een goed observatievermogen verwacht. We bevelen daarom aan om te werken met een volgsysteem waarbij zowel de leerling als de leraar op elk moment kan nagaan in welke mate de leerling bepaalde doelstellingen beheerst. Zo'n volgsysteem kan vorm krijgen via een doelstellingenrapport, een cijferrapport, een woordbeoordeling. Ook wordt binnen deze zienswijze van de leraar verwacht dat hij op een constructieve manier met de

leerlingen communiceert. "Leren", d.w.z. kennis, vaardigheden, attitudes verwerven kan immers alleen maar in een veilige omgeving waarin de leerling zich goed voelt en zich gewaardeerd weet om wie hij is.

5.3 *Eindevaluatie*

Een essentieel deel van de eindevaluatie bestaat uit de **geïntegreerde proef**.

Binnen de totale beoordeling toetst de geïntegreerde proef op een synthetische en realiteits-gebonden wijze de beroepsbekwaamheid van de leerling, hierbij rekening houdend met de doelstellingen van de studierichting. De geïntegreerde proef is een middel en geen doel op zich. Via de vakoverschrijdende opdrachten biedt de geïntegreerde proef de mogelijkheid om vakkenintegratie en samenhang van het studiepakket te bevorderen. Voor de leerlingen ontstaat er daardoor een grotere helderheid en een nauwkeuriger afstemming van de evaluatie op de einddoelstellingen van de studierichting. Dit heeft een positieve invloed op zijn motivatie.

De geïntegreerde proef bevat twee vormen van evaluatie. Enerzijds de procesevaluatie die kan aansluiten bij de permanente individuele evaluatie en anderzijds de productevaluatie. We beschouwen de GIP als een procesgerichte eindevaluatie waarin de leerling toont in welke mate hijzelf die vakkenintegratie in zijn professioneel handelen heeft verwezenlijkt. Zowel op het niveau van kennis, vaardigheden en attitudes vormt de GIP een sluitstuk. In bijlage leest u meer concrete informatie hierover.

De juryleden van de geïntegreerde proef dienen de delibererende klassenraad een beoordeling aan te reiken of de leerling de doelstellingen van de studierichting al dan niet heeft bereikt. De productevaluatie kan verlopen als een confrontatie binnen een gesprek met de jury (externe leden en betrokken leraren).

ALGEMENE BIBLIOGRAFIE

- AARTS, M.-R., *Studievaardigheden*, Reeks Verpleegkunde Modulair, Kavanah, Dwingeloo, 1992.
- ADRIAANSEN, M., *Herzien onderwijsstelsel vraagt om heldere functiedifferentiatie*, T.V.Z., 16, 1996, P. 484-488
- AUBRY, C., HAINE, C., HEESSELS-VERBEINE, A. M., DE HOOP, A.(red.), *Voorafgaande zorgen*. Naar een handelingsgericht onderwijs, Elsevier/De tijdstroom, Utrecht, 1997.
- Beleidsnota van de Minister van volksgezondheid, Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 131/18, 1995-96
- BENNER, P., *Uncovering the wonders of skilled practice by listening to nursing stories*, Critical Care Nurse, Aug. 1992, p. 83-96
- BUELENS, M., en VERMEIREN, A., *Zelfzorg, de kracht van persoonlijke groei*, Lannoo, Tielt, 1997.
- BRYON, G., *Modulair onderwijs: aandacht voor een inhoudelijke vernieuwing*, Document symposium Gent, dec, 1995
- Commissie van de Europese Gemeenschappen, Richtlijn van de Raad, De coördinatie van de wettelijke en bestuurrechterlijke bepalingen betreffende de werkzaamheden van verantwoordelijkheid algemeen ziekenverpleger
- Commissie van de Europese Gemeenschappen, Aanbeveling. Voor de richtlijn betreffende de psychiatrische verpleegkunde in de Europese Gemeenschap, 1986
- DE SCHEPPERS, L. (red.), *Over psychiatrische verpleegkunde gesproken*, Acco, 1995
- DE BAKKER, K., *Methodisch handelen in de verpleging*, De tijdstroom, Lochem, 1982, 184
- DEVIJT, C., DEFLOOR, T., *Verpleegkunde: open venster op de toekomst*, ACCO, Leuven, 1987, 218p.
- DHAESE, R., VAN DEN HOOFF, H., *Bedenkingen vanuit ethisch standpunt bij de opleiding en het beroep gebrevetteerde psychiatrische verpleegkunde*, Document symposium, Gent, dec 1995
- DIERCKX de CASTERLE, *Op zoek naar een eigen opleidingsprofiel*, Onuitgegeven doc., Symposium W.V.V.V., Gent, febr. 1992
- EVERS, G., C., M., *Theorie en principes van verpleegkunde*, Van Gorcum Assen/Maastricht, 1991, 238 p.
- GEUDENS, F., *Opleiding op A.S.B.O.-niveau*, Onuitgeg. Doc.symposium W.V.V.V., Gent, febr. 1992
- GODECHARLE, D., *Het voorgestelde profiel, bekeken in het licht van de bestaande A.S.B.O.-reglementering*, Onuitgeg. Doc. symposium W.V.V.V., Gent, febr. 1992

- HABES, V., *Functiedifferentiatie, op zoek naar de gulden middenweg*, T.V.Z., 19, 1995, p. 574
- HENDRIKSEN, J., *Levend leren, theorie en praktijk van de themagecentreerde interactie*, Studiecentrum- boek 9, De Horstuik, Amersfoort, 1982
- HENNING, L., *Volwassen leren, een model van ervaringsleren nader bekeken*, Nelissen H., Baarn, 1981
- IMPENS, E., *De ontwikkeling van een nieuw curriculum voor de opleiding gegradueerde optie psychiatrie in de Katholieke Hogeschool gezondheidszorg Oost-Vlaanderen*, Psychiatrie en verpleging, 1, 1997
- ISEGEM, van, J., *Lessen Nederlands in de hogere beroepsopleiding verpleegkunde A.S.B.O.*, Onuitgegeven cursus, 1995
- ISEGHEM, van, J., *Taal in de opleiding: het woord bij de daad*, KU Leuven, Document symposium Gent, december 1995
- K.B. nr. 78 (1967, laatste maal gewijzigd in 1990), betreffende de uitoefening van de geneeskunst, de verpleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies. Belgisch Staatsblad
- K.B. 14/08/87, betreft de bepaling van de normen die door de ziekenhuizen en hun diensten moeten worden nageleefd. Belgisch Staatsblad
- KOLB, D.A., *Experimental learning. Experience as the source of learning and development*, Englewood Cliffs, Prentice Hall, 1984.
- MEYERS, L., *De gebrevetteerde verpleegkundige in het werkveld*, Onuitgeg. doc. symposium W.V.V.V., Gent, febr. 1992
- N.V.K.V.V., *Beroepsprofiel van de psychiatisch verpleegkundige of de verpleegkundige in de geestelijke gezondheidszorg*, Brussel, De Mont, 1994
- N.V.K.V.V., *Ontwerp beroepsprofiel verpleegkundigen en vroedvrouwen*, Brussel, 1996.
- NIJS, P., *De luister van het luisteren*, Peeters, Leuven, 1995
- DE GRAAF, T., *Kunnen IV en functiedifferentiatie samen?*, T.V.Z., 13/14, 1995, p. 406
- OFMAN, D., *Bezieling en kwaliteit in organisaties*, Service, Utrecht, 1997
- OREM, D. *Verpleegkunde: ondersteuning van zelfzorg*, De tijdstroom, 1986, 277p.
- PASCH, van de, T., *Een eigen taal voor verpleging*, GORDON, TVZ, 15, 1996, P. 440-443
- RIET, van, C., *De plaats van de stage in de A.S.B.O.-opleiding*, Onuitgeg. doc. symposium W.V.V.V., Gent, febr. 1992
- SIMOENS, DESMET, A., *De oriëntatie van het toekomstig gezondheidszorgbeleid: een visie voor vandaag*, Document symposium Gent, dec. 1995
- STEPPE, van de, C., *Verschillende opleidingsniveaus en toch patiëntgericht verplegen*, Document symposium Gent, dec. 1995
- SWINKELS, J., *Eindtermen van nieuwe opleidingsstelsel vastgesteld*, T.V.Z. , 16, 1996, p. 478-499

Vlaamse Onderwijsraad, *Advies over het beroeps- en opleidingsprofiel van de verzorgende*, Brussel, 1994

Vlaamse Onderwijsraad, *Beroepsprofiel voor verpleegkundigen*, Brussel, 1997.

WATSLAWICK, *De pragmatische aspecten van de menselijke communicatie*, Van Loghum Slaterus, Deventer, 1970

Witboek van verpleegkundig beroep, Ministerie van volksgezondheid en milieu, 26.5, 1992

WIELEMANS, W., *Voorbij het individu*, Garant, Leuven, Apeldoorn, 1993

II SPECIFIEK GEDEELTE

GEBRUIKSAANWIJZING

1 Het leerplan

1.1 STATUUT

Een school wordt door de overheid gesubsidieerd. In ruil daarvoor moet ze bewijzen dat ze een behoorlijk studiepeil nastreeft en bij de leerlingen bereikt. Het leerplan is een middel voor de overheid om na te gaan of de school aan deze kwaliteitseisen voldoet. Daarom dient ze van goedgekeurde leerplannen gebruik te maken.

Het leerplan fungeert m.a.w. als een **juridisch-inhoudelijk contract** tussen de overheid en de school of de inrichtende macht. Het is het officieel en bindend basisdocument waarvan de leraar uitgaat bij het vormgeven van zijn onderwijspraktijk.

1.2 GOEDKEURING

Het leerplan wordt ontwikkeld door de inrichtende macht of haar overkoepelende onderwijsorganisatie i.c. de Cel voor het Vlaams provinciaal Onderwijs, in samenwerking met het betrokken schoolteam.

Het leerplan moet voldoen aan inhoudelijke en vormelijke criteria. Inhoudelijke criteria zijn: eenheid en consistentie; verticale en horizontale samenhang; studielast; ruimte voor de inbreng van de leraren.

Vormelijke criteria zijn het aantal rubrieken die in het leerplan dienen opgenomen te worden nl.

- de bepaling van de leerlingengroep en de beschrijving van de beginsituatie;
- de doelstellingen (algemene en specifieke leerplandoelstellingen);
- de leerinhouden;
- de minimale materiële vereisten;
- de pedagogisch-didactische wenken en didactische middelen;
- de visie op evaluatie;
- de bibliografie.

De pedagogisch-didactische wenken en de didactische middelen, de visie op de evaluatie en de bibliografie worden evenwel niet inhoudelijk beoordeeld.

Vertrekkend vanuit de opleidingsvisie en het beroepsprofiel en rekening houdend met de inhoudelijke criteria op basis waarvan de overheidsinspectie doelstellingen en leerinhouden beoordeelt, opteren we voor:

- een geïntegreerd graadleerplan voor de hele opleiding;
- een open leerplan met veel ruimte voor de eigen inbreng van het lerarenteam en veel didactische en pedagogische tips ter ondersteuning;
- een hechte horizontale en verticale samenhang via de vakken integratie.

We bewaken eveneens de studielast voor de leerlingen door een onderscheid te maken tussen basis- en uitbreidingsvoorstellingen.

1.3 CONCRETISERING

We bieden hier de vakleerplannen aan van de verschillende vakken die in het fundamenteel gedeelte van de driejaarlijkse opleidingen aan bod komen.

Van sommige aanvullende thema's is er eveneens een leerlijn in een leerplan uitgewerkt.

We sommen ze hier op:

Algemene vakken

- Psychologie
- Project Algemene Vakken

Sociale Wetenschappen

Bevat de modules:

- organisatorische en administratieve aspecten van de gezondheidszorg en verpleegkunde;
- ecologische en preventieve aspecten van de gezondheidszorg;
- ethische en sociologische aspecten van de verpleegkunde;
- juridische en deontologische aspecten van de verpleegkunde.

Medische Wetenschappen

Bevat de modules:

- anatomie en fysiologie;
- medische ziekteleer;
- psychiatrische ziekteleer.

Algemene Verpleegkunde

Bevat de modules:

- algemene aspecten van verpleegkunde;
- geïntegreerde sociale vaardigheden;
- geneesmiddelenleer;
- EHBO;
- beroepshygiëne;
- verpleegkunde voor specifieke doelgroepen.

Ziekenhuisverpleegkunde / Algemene verpleegkunde

Psychiatrische Verpleegkunde / Algemene Verpleegkunde

Voeding

PV Stages / klinisch onderwijs

Bevat:

- praktijk;
- stages.

Voor elk vakleerplan zijn de volgende rubrieken uitgewerkt:

- beginsituatie;
- algemene doelstellingen;
- minimale materiële vereisten;
- vakbibliografie;
- specifieke leerplandoelstellingen;
- leerinhouden;
- pedagogische en didactische wenken en didactische middelen.

Over de vormen van evaluatie is een globale visie geformuleerd die aansluit bij de opleidingsvisie en het beroepsprofiel.

Ook is er een algemene bibliografie opgenomen met enkele basiswerken en -documenten m.b.t. de hele opleiding.

2 *Doelstellingen*

2.1 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

In de opleidingsvisie beschrijven we welke doelstellingen voor de gehele opleiding dienen verworven te worden. We verwijzen hierbij naar de relatie tussen de opleidingsvisie en het beroepsprofiel.

Per vak wordt het concept beschreven van waaruit een bepaald vak bijdraagt tot de hele beroepsopleiding en worden algemene vakdoelstellingen geformuleerd. Deze laatste drukken uit welke algemene bekwaamheid men vanuit het perspectief van het vak bij de leerling wil bereiken op het einde van de opleiding.

2.2 SPECIFIEKE LEERPLANDOELSTELLINGEN

De leerplandoelstellingen worden beschreven per vak. Ze zijn opgesteld volgens de volgende niveaus.

KENNEN

- **kennen:** de leerling registreert inhouden in zijn geheugen en kan die reproduceren. Hij weet het, hij kent het.
- **inzien:** de leerling kan verbanden leggen tussen verschillende kennisinhouden. Hij begrijpt de inhouden en kan die met eigen woorden meedelen en verklaren. Hij ziet het essentiële van de leerstof.

KUNNEN

- **kunnen toepassen:** de leerling kan bij een opdracht in een situatie die verschilt van de oorspronkelijke leersituatie, gebruik maken van wat hij geleerd heeft. De leerling leert de nodige vaardigheden om een opdracht uit te voeren.

ZIJN

- **integreren:** de leerling kan spontaan toepassen wat hij geleerd heeft, in alle situaties.

De niveaus volgen op elkaar. Dit betekent dat een hoger niveau telkens impliceert dat de voorgaande niveaus bereikt werden. Uiteindelijk is het doel van elke opleiding om het hoogste niveau (het integreren) te bereiken.

We pleiten voor een eenvoudige taxonomie en een holistische benadering van doelstellingen. Het uiteindelijke doel is zo goed mogelijk trachten te voldoen aan het beroepsprofiel, het doen is een automatische houding geworden.

2.3 BASIS- EN UITBREIDINGSDOELSTELLINGEN DIFFERENTIATIE DOELSTELLINGEN

- De basisdoelstellingen (aangeduid met een B) moeten voor 90% door zoveel mogelijk leerlingen bereikt worden. Zij vormen de criteria voor het slagen. Dit betekent dat bij een juiste oriëntering van de leerling het onderwijs garant staat voor het bereiken van het vooropgestelde eindresultaat zoals geformuleerd in de basisdoelstelling.

De basisdoelstellingen bevatten met andere woorden het minimumprogramma.

- De uitbreidingsdoelstellingen (aangeduid met een U) zijn verrijkings-, extra, verdiepings- of maximumdoelstellingen. Zij leiden tot gedifferentieerd werken. Niet alle leerlingen kunnen deze doelstellingen bereiken. Deze doelstellingen zijn dan ook niet verplicht voor alle leerlingen en bepalen niet of een leerling al of niet geslaagd is.

Zij kunnen wel een aanwijzing zijn voor verdere oriëntering van de leerling.

De leraar is vrij om deze doelstellingen in zijn lespraktijk op te nemen.

- De differentiatiedoelstellingen (aangeduid met een D) zijn specifieke doelstellingen die voor verschillende studierichtingen zijn bedoeld.
Waar basis- en uitbreidingsdoelstellingen kunnen aangevoerd worden binnen één vak en één studierichting geven differentiatiedoelstellingen aan dat er een onderscheid is tussen hetgeen we nastreven in verschillende studierichtingen, met name ziekenhuisverpleegkunde en psychiatrische verpleegkunde.

2.4 TABELLENSTRUCTUUR IN HET LEERPLAN

specifieke leerplandoelstellingen	D	B/U	leerinhouden	pedagogisch didactische wenken
1	2	3	4	5

Kolom 1:
bevat de specifieke leerplandoelstellingen.

Kolom 2:

bevat de differentiatiedoelstellingen;

“D” geeft aan of de doelstelling voor de specifieke studierichting wordt geformuleerd.

Dzh: de doelstelling is voor de studierichting ziekenhuiskunde geformuleerd.

Dps: de doelstelling is voor de studierichting psychiatrische verpleegkunde geformuleerd.

Indien er geen aanduiding in kolom 2 wordt gemaakt betekent het dat de betreffende doelstelling voor beide studierichtingen is geformuleerd.

Kolom 3:

geeft het onderscheid tussen basis- en uitbreidingsdoelstellingen aan.

Kolom 4:

bevat de corresponderende leerinhouden.

Kolom 5:

bevat de pedagogische en didactische wenken en didactische middelen geformuleerd ter ondersteuning van de klaspraktijk van de leraar.

2.5 VAKKENINTEGRATIE

Om al deze doelstellingen te kunnen bereiken streven we naar vakkenintegratie en laten we een theoretische reflectie steeds uitgaan van de ervaringen van de studenten. De leerlingen dienen te leren nadenken over hun handelen. Daartoe maken we gebruik van actieve werkvormen en trachten we de leerlingen met een dynamische aanpak zoveel mogelijk te betrekken bij de aangeboden leerinhouden. De leerlingen leren hun ervaringen te toetsen aan die van andere leerlingen, aan de inzichten en ervaringen van theoretici, leraren, stagebegeleiders, verpleegkundigen. In de opleidingsvisie is deze kijk op vakkenintegratie uitvoerig toegelicht.

3 *Beheersingsniveaus (Benner)*

De kennis en vaardigheden kunnen in verschillende beheersingsniveaus aanwezig zijn. De indeling is gebaseerd op de indeling van Benner (1984) van 5 niveaus van besluitvorming gaande van beginneling tot expert. Voor de meeste vaardigheden is bij het afstuderen aankomende competentie vereist. Uitzondering wordt gemaakt voor vaardigheden die eerder thuishoren in het bijzondere beroepsprofiel.

Niveau 1 (oriënterend niveau)

Dit niveau situeert zich in de schoolse situatie gedurende het eerste jaar van de opleiding.

- De leerlingverpleegkundige heeft kennis genomen van de verpleegkundige activiteiten maar kan deze niet naar behoren uitvoeren (technische fouten).
- Bij uitvoering van verpleegkundige activiteiten wordt vastgehouden aan regels, checklists, voorschriften, protocollen, procedures die zijn vastgesteld en worden nog niet aangepast aan de situationele context waarin deze worden uitgevoerd.

Niveau 2 (geavanceerd beginner)

- De leerlingverpleegkundige is bekwaam om de verpleegkundige activiteiten uit te voeren en beheerst ze ook gedeeltelijk. Hij heeft vooral richtlijnen nodig om ze toe te passen in een bepaalde situationele context.

Niveau 3 (aankomende competentie)

Dit niveau wordt bereikt gedurende het 2de leerjaar van de opleiding.

- De verpleegkundige is bekwaam om de verpleegkundige activiteiten uit te voeren, beheerst ze geheel en past ze ook aan in functie van de situationele context.
- De verpleegkundige heeft nog regelmatig advies en toezicht nodig bij inschatting van het probleem en bij de selectie van het gewenste verzorgings- of behandelingsalternatief.
- Vroegere ervaringen worden gedeeltelijk geïntegreerd.
- Het verzorgingsplan is gebaseerd op een analytische benadering van het patiëntenprobleem en is doelgericht.
- De verpleegkundige kan de veel voorkomende situaties meester maar schiet nog tekort in snelheid van uitvoering en flexibiliteit.

Niveau 4 (Competentie)

Dit niveau wordt bereikt gedurende het 3de en laatste jaar van de opleiding (maximumdoelstelling).

- De verpleegkundige beheerst de vaardigheid volledig en zelfstandig.
- Kennis over verpleging is en vaardigheden over verpleging zijn geïncorporeerd.
- Vroegere ervaringen worden geïntegreerd in de huidige inschatting van het probleem en bij de selectie van het gewenste verzorgings- of behandelingsalternatief. Voortdurend wordt gewerkt in een perspectief van situaties die te verwachten zijn, hoe ze voorkomen kunnen worden.
- Patiëntenproblemen en hun behandeling worden gepercipieerd in een samenhangend patroon. Beslissingen en handelingen worden genomen op basis van perceptie.
- Vermogen om het belangrijke van het onbelangrijke te kunnen scheiden en prioriteiten te leggen. Dit leidt tot een efficiënte wijze van verplegen.

Niveau 5 (expert)

Dit niveau wordt bereikt als gediplomeerde verpleegkundige in het werkveld.

- Patiëntenproblemen en hun behandeling worden gepercipieerd in een samenhangend patroon. Er wordt gehandeld op basis van gevoel en intuïtie, vaak zonder objectieve gronden, maar op basis van ervaring.
- Vroegere ervaringen worden geïntegreerd in de huidige inschatting van het probleem en bij de selectie van het gewenste verzorgings- of behandelingsalternatief. Het effect van de huidige interventies wordt vergeleken met de effectiviteit van vroegere interventies.
- Kennis en vaardigheden over verpleging zijn geïncorporeerd. Checklists, protocollen, procedures handboeken zijn geen prioriteiten meer omwille van het feit dat de patiënt in zijn totaliteit wordt benaderd.
- Onderscheidingsvermogen.
- Vermogen om voor complexe probleemsituaties, de ganse strategie van benaderen volledig om te gooien en anders te bekijken vanuit een totaal ander oogpunt, een oplossing te zoeken en een strategie daartoe te bepalen.

II SPECIFIEK GEDEELTE

CONCEPT PER VAK

Beginsituatie
Algemene vakdoelstellingen
Minimale materiële vereisten
Vakbibliografie
Leerplandoelstellingen per vak/thema
Leerinhouden
Pedagogisch-didactische wenken en -middelen